چۆن بتوانین
خەم و خەفەت و پەژارەمان لابدەین

شەرحکردنی

مامۆستا کامەران کەریم رحمه الله

نووسینەوە و ئامادەکردنی

زانستخوازێکی شەرعی

ئەمە دەقی فەرموودەکەیە (في صحيح ابن حبّان " ٩٧٢ "

أخبرنا أحمد بن علي بن المثنى قال : حدثنا أبو خيثمة قال : حدثنا يزيد بن هارون قال : أخبرنا فضيل بن مرزوق قال : حدثنا أبو سلمة الجهني عن القاسم بن عبد الرحمن عن أبيه عن ابن مسعود قال : قال رسول الله صلى الله عليه وسلم : (ما قال عبد قط إذا أصابه هم أو حزن : اللهم إني عبدك ابن عبدك ابن أمتك ناصيتي بيدك ماض في حكمك عدل في قضاؤك أسألك بكل اسم هو لك سميت به نفسك أو أنزلته في كتابك أو علمته أحدا من خلقك أو استأثرت به في علم الغيب عندك أن تجعل القرآن ربيع قلبي ونور بصري وجلاء حزني وذهاب همي إلا أذهب الله همه وأبدله مكان حزنه فرحا) قالوا : يا رسول الله ينبغي لنا أن نتعلم هذه الكلمات ؟ قال : (أجل ينبغي لمن سمعهن أن يتعلمهن))

کاتێك کە خەفەتمان هەبوو چی بکەین خۆشەویستانم ؟!خەفەت بەچی ئەروا ؟ غەم و پەژارە بەچی ئەروا ؟

مامۆستا کامەران کەریم (رحمه الله تعالى) حەدیثێك ئەهێنین ی و دەفەرموێ : (ینبغي لنا أن نتعلم) هەر کەسێك گوێی لەم حەدیسە بوو فەرزە لەسەری ئەبێ فێری بێت نابێ و ناکرێ ئێستا باسی ئەکەین بۆیە ئەبێ حەدیسەکە فێر بن ئەبێ کەلیماتەکانی لەبەر بکەن بیکەن بەدوعا لەهەموو خەفەتەکانتاندا بیلێن !.

پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم)فەرموویەتی : هەرکەسێك گوێی لێ بێت ئەبێ لەبەری بکا وە ئەبێ بیلێت ئەبێ ئەو کەلیماتانە بلێتەوە بۆ ئەوەی ئەو خەم و خەفەتەی کەهەیەتی بروا بەمەش ئەورا کە ئێستا باسی کردوە .

دەقەی حەدیثەکە ئەخوێنینەوە لەمسندی ئیمام ئەحمەد بە سەنەدی صەحیح هاتووە هەروەها لەصەحیحی إبن حبانیش هاتوە لەعبدالله کوری مسعودەوە(رەزا ورەحمەتی الله تعالى یان لێ بێت)(قال رسول الله صلى الله عليه وسلم) پێغەمبەر (صلى الله عليه وسلم) فەرموویەتی : (ما قال عبد قط إذا أصابه هم أو حزن)هیچ بەندەیەك نیە لە موسلمانان کە ئەگەر تووشی خەم و خەفەتێك ببێ إلا ئەم

شتانه بلێی که ئێستا ئەیلێی پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) ئەمه وتەکەیه : (اللهم إني عبدك ابن عبدك ابن أمتك ناصيتي بيدك)یا الله ئەی پەرستراوی من من بەندەی تۆم کوری بەندەی تۆم کوری کەنیزەکی تۆم واتا دایك و باوکمان عەبد و بەندە و کەنیزەکی خوان خۆشمان عەبدی خواین (ناصيتي بيدك)نێو چاوانم بەدەستی تۆیه یا الله (ماض في حكمك)ئەوەی زانیوته لەحەقی مندا لەعیلمی غەیبی خۆتدا کەبەسەرمن دێت ئەبێ هەر ئەوە بێ واتا ئیمانم به قەزا و قەدەری تۆ هەیه ئەی خوایه ئەوەی بۆت نوسیم هەر ئەوەیه (عدل في قضاؤك) ئەوەی لەسەر منت نوسیوە و عەدله و هیچ زولمێکی تێدا نیه چیم بەسەردێی هەمووی عەدالەتی خۆته واتا من لەنێوان عەدالەت و فەزلی تۆدا ئەژیم ئەی الله تعالى ئەگەر شتێکت دامی و پێی بەختەوەر بووم ئەوە فەزلی خۆته ئەگەر تووشی موصیبەتێك بووم ئەوە عەدالەتی خۆته و زولمت لەمن نەکردوە (أسألك بكل اسم هو لك) داوا لەتۆ ئەکەم بەهەموو ناوێك که بۆخۆت داناوە خوای تبارك وتعالى ئی تۆیه (سميت به نفسك) که بۆخۆتت داناوە (أو أنزلته في كتابك)یان لەقورئانەکەتدا تێدایه ، وتمان بەشی سێیەم لەبەشی یەکخوا پەرستی ناسینی الله تعالى یه به ئەسما وصیفاتەکانی (أو علمته أحدا من خلقك)یان فێری یەکێك له خەلقەکەی خۆتت کردوە له پێغەمبەران (عليهم الصلاة والسلام) (أو استأثرت به في علم الغيب عندك)یان فێری کەست نەکردوە لەعیلمی غەیبی خۆتدا داتناوە بەکەست نەوتوە ئەمەش دەلیله لەسەر ئەوەی کەوا الله تعالى ناو و سیفاتی بێ کۆتایی هەیه زۆر کەس هەیه دەلێ الله تعالى ٩٩ ناوی هەیه و بەس نا ئەو حەدیسه بەهەله تێگەیشتوون حەدیسەکه دەلێ : ئەگەر تۆ ٩٩ ناوی خوا بژمێریی لەنێوان ئەو هەموو ناوانەی که کەس نازانی چەندە ! ئەوە الله تعالى ئەیخاتە بەهەشت ، بەمەرجێك ئیشی پێی بکا و تێبگا و بەوناوانە کار بکات ،

کەواته ناو هەیه الله تعالى لای خۆی دایناوە هەتاوەکو به پێغەمبەریشی نەوتوە (عليهم الصلاة والسلام) ئەوەش یەکێك لەگەورەترین بەلگەکان که پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) غەیب نازانی، پێغەمبەر عیلمی لەوح وقەلەمی نیه ! پێغەمبەر بەشەرێك الله تعالى دەفەرمووێ : (قُلْ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يُوحَىٰ إِلَيَّ أَنَّمَا إِلَٰهُكُمْ إِلَٰهٌ وَاحِدٌ)[1] من بەشەرێکم وەحیم بۆ دێی ئەوەی بۆم بێی هەر ئەوەندەیه ئەوەشی بۆم نێت نایزانم ، باشترین بەلگەش ئەوەیه پێغەمبەر ئەیزانی کەوا کەی قیامەت

[1] سورة الكهف اية : ١١٠

دێی ؟! هەمووتان ئەزانن کە جوبریل لێی پرسی ڕۆژی قیامەت کەیە ؟ فەرمووی : منیش و جوبریل نایزانی کەیە، کەواتە الله تعالى لە لای خۆیی شاردویتیەوە .

(أن تجعل القرآن)دوای ئەوەی بەم شێوازە جوانە داوات کرد پێغەمبەر نەهات (صلى الله عليه وسلم) بلێ خوایە بۆ خاتری پیاو چاکان و خوایە بۆخاتری فلان یان بلێ خوایە بۆ خاتری دار و بەرد !! نەخێر بزانە بەچی داوا دەکا بەناوەکانی الله تعالى بەزاتی الله تعالى داوائەکا (أن تجعل القرآن ربيع قلبي)تۆ قورئان بکەیت بە بەهاری دلم ،یانی دلم بەوە بگەشێتەوە بەم قورئانە ، کەچی ئێی ئێستا دەلێ نەخێر براکەم بەجگەرە دلی ئەگەشێتەوە برا موسلمانەکەم بەپێکی عارەق دلی ئەگەشێتەوە ! برا موسلمانەکەم کەکاتێك دلی بێتاقەت و خەفەت بار ئەبێ ئەچێتە ئەو بازارە و پیاسەیەك ئەکا و چاوی لەچوار ئافرەت بکەوێی دلی ئەگەشێتەوە ! ئەلێ : با بچم خەمێك بەبا بدەم تاقەتم نیە لەماڵەوە دانیشم خەمەکەی بەچی بە بادەدا !!؟ بەنەزەر کردن !

نەخێر بەڵکو بەقورئانەکەی خوا قورئانەکە بکە بەهاری دلت بەهاریش بەخۆتان ئەزانن ئەنواع و ئەشکال گوڵی تێدایە وە ئەنواع و ئەشکال سورەت و ئایەتمان هەیە دلتی پێی برازێنەوە ، پاشان دەفەرموویی : (ونور بصري)بیکەی بە ڕۆشنایی سنگم ئەی خوایە (وجلاء حزني)بیکەی بەلابەری خەفەتەکانم ، سەیری بکە خەفەت لەشتی ڕابردوو ئەخورێی ، ئەلێ واللە خەفەتم هەیە !! فلان شت ڕوویداوە خەفەتم هەیە و خەفەت ئەخۆم ! یانی لەشتی ڕابردووەکان تۆ خەفەتت هەیە (وذهاب همي) لابردنی خەم (هم)خەمە ،خەم ئەوەیە کە ئێستا شتەکە ڕوویداوە ئێًستا حالین تۆ ئەلێ بەخوا ئەو خەمەم هەیە ، خەفەت بۆ ڕابردووە بەلام هەم و خەم بۆ ئێستایە ،

شتێکیترمان هەیە سەیری کەلیمەی هەم و لەگەل غەم !

زانایان دەفەرموون : (وإن كان يتعلق بواقعِ الإنسان وحاضره فهو غم .)[٢] غەم لەزمانی کوردی خۆماندا ناوبراوە بە خەم ، خەم بۆ ئێستایە ، هەمان هەیە کە لەحەدیسەکەدا باسی کردوە بۆ داهاتووە ، یانی ئێمە ئێستا سێ شت لەبەردەستماندا هەیە ، ڕابردوو و ئێستا و داهاتوو .

[٢] : أثر الأذكار الشرعية: (ص/٤)

رابردوو: تۆ خەفەتی لێ دەخۆی هەمووتان خەفەت لەرابردووتان دەخۆن لەکەم و کوری و گوناهەکانتان.

داهاتوو : لەداهاتوودا تۆ ئەترسی خەوفت هەیە ئەڵێ ئەبێ چیم بەسەر بێ .

ئێستاش : خەمی ئەوکاتەت هەیە .

ئەگەر تۆ بێت ئا ئەمە بلێت هەر سێ شتەکەت نامێنی ، بۆ ؟ چونکە تۆ قورئان دەکەیتە سەر مەشقی خۆت تۆ قورئان دەکەیت بە رابەری خۆت بەهیچ شێوازێك تۆ ویل نابی لەودونیایەدا .

پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) دەفەرمووی :(إلا أذهب الله همه وأبدله مكان حزنه فرحا)[٣] إلا خوای تبارك وتعالى خەم و خەفەتەکەی لادەبا وە جێگەکەی دەکات بە دلخۆشی .

لەم حەدیثەی پێغەمبەری خوا (صلى الله عليه وسلم) چوار ئەصلی تێدایە بابەوردی سەیری ئەم چوار ئەصلە بکەین :

ئەصلی یەکەم : تەحقیقی عیبادەتە :

تۆ ئەڵێ : ((اللهم إني عبدك) ئیعتراف دەکەی تۆ لێرەدا دەڵێت : ئەی خوایە من عەبد و بەندەی تۆم (ابن عبدك) باوکیشم بەندە و عەبدی تۆیە (ابن أمتك)دایکیشم هەر کەنیزەکی تۆیە ، کەواتە لێرەدا تۆ ئیعترافت کرد کەتۆ ئی خوایی ، تۆ ئی خۆت نیت چ جای ئی کەسێکیتر بیت تۆ بۆخۆت هەوا و ئارەزوی خۆت ناپەرستی چ جای هەوا و ئارەزووی کەسێکیتر بپەرستی تۆ ، تۆ ئەڵێ من عەبدایەتی بۆ الله دەکەم کەواتە ئەمە ئیعتراف بوو بە بەندایەتی ئەبی بەم شێوەیە بیر لەحەدیسەکە بکەینەوە .

ئەصلی دووەم : ئیمان هەبوون بە قەزا و قەدەر :

تۆ ئەڵێ : (ناصيتي بيدك ماض في حكمك)ئەمە قەزا و قەدەرە ، خوایە من لەسەر ئەو نەخشەیە دەرۆم کە تۆ دات ناوە ، تەبعەن ئاگاداربن پێش ئەوەی مخلوق دروست بێ الله تعالى هەموو شتێکی زانیوە ئەزانی ناوت چیە و کوری کێ ی وە ئەزانی بەهەشتیت یاخود جەهەنەمی وە ئەزانی باش

[٣] : في صحيح ابن حبّان " ٩٧٢ "

دەکەی یاخود خراپ وە ئەزانی ئاخێر لوقمە کامەیە کە تۆئەیخۆیت ! وە ئەزانی هەموو گەلاکانی سەر زەمین لەکەیدا ئەباری و کەی دەباری و ژمارەیان چەندە و چەند نیە ، تۆ چەند بیری لێ بکەیتەوە زۆر زەحمەتە ئەبێ بترسی لەبەردەمی ئەو خوایەدا ، ئەوە قەدەری الله تعالی یە ، تۆلێرەدا ئەلێ خوایە من ئیعتراف بە قەزا و قەدەری تۆدەکەم .

جا لێرەدا زۆر کەس ئیشکالی بۆ دروست دەبێ ئەلێ : باشە کە خوا ئەوەی لەسەر من نوسیوە من گوناهم چیە ؟

ئەمە زۆربەی شیوعی و لینینی و مارکسیی و بێباوەڕەکان و لەکاتی خۆشیدا کافرەکان ئەمانەیان هێناوە یاخود کەسانێك هەبوون پرسیاریان کردوە نەك لەروانگەی ئینکارییەوە بەلکو لەروانگەی زانینەوە ئەیانویست بزانن ، صەحابە بە پێغەمبەری ویت (صلی الله علیه وسلم) کە خوا نوسیویەتی ئێمە بۆ عەمەل بکەین ؟ ئەمە لەوانگەی ئینکارییەوە نەبوو باش بزانن بەلکو بۆ زانینیان بوو و ئەیان پرسی ئەویانویست بزانن تۆش بەدلتدا دێت مەرج نیە هەرکەسێك ئەم قسەی کرد بلێن تۆ کافری بەلاّم هەیە بەکوفرەوە ئەیکا یانی ئەچێ زینا و قەتل ئەکا کە پێ دەلێ بۆ وا دەکەی دەلێ لێم گەڕێن خوا لەسەری نوسیومە نالێن خوا هەیە و هەموو شتێکی زانیوە ئەوە لەسەری نوسیومە و دەکەم ! !

ئێمە رەدمان بۆ ئەوانە ئەوەیە دەلێن : دەنوێژیش بکە و بلێ خوا لەسەری نوسیوم ! ! دەدەرگای مالەکەت بکەرەوە با بێن و قاسە دۆلارەکەت بدزێی بلێ بەخوا خوا لەسەری نوسیوم با ئەو دزە بیبات و قسە ناکەم ! ! دەبا ژن و مندالت فەساد بکەن و بلێ خوا نوسیویەتی و من قسە ناکەم ! ! ئەی بۆ بۆوە قسە دەکەی ! ! ئەی ئەوەش هەر خوا نەینوسیوە ! ؟ بەس تۆ نازانی خوا چی نوسیوە ئەبێ ئاگادار بی الله تعالی بەدرۆیان ئەخاتەوە ! راستە الله تعالی هەموو شتێکی زانیوە بەس تۆ لەکوێی زانیوەتە الله ئەوەی نوسیوە ! ؟ لە مەسەلەی قەزا و قەدەر کێشە زۆرە ئەبی ئاگادار بین وردبین لەسەری .

الله تعالی هەموو شتێکی زانیوە و وە زانیویەتی تۆ چی دەکەی و چی ناکەیت جالەم حەدیسەدا بۆیە دەلێ ئەی خوای تعالی تۆ هەرچیەك دەکەیت تۆ حەکەمی عەدلی .

ئەصلی سێی یەم :داوا کردن بە ئەسماء الحسنی :

تۆ دەلێ : (أسألك بكل اسم هو لك)بەهەموو ناوەکانی تۆ داوا دەکەم نەهاتی بلێ بەناو پێغەمبەرم و ئادەم و نوح و هەموو قورئان بگەریی ئەمەی تێدا نیە ، ئێستا لەوانەیە کەسێك بلێ یانی ناکرێی بلێم بۆخاتری پێغەمبەر ؟! ئەلێن ئەگەر جائیز بووایە خوای تعالی دەیفەرموو ئەی وت (وللرسول الاسما الحسنی فدعوه بها)بەس نەیوتوە (للرسول)وتویەتی : ﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا﴾[٤] من نازانم بۆ ئەم خەلکە ئەوەندە دووژمنی خوان کە پێیان ئەلێ : بەس خوا ئەلێ نا خوا و پێغەمبەر و صەحابە و فلان و فلان ! ئاخر نابێ بیپەرستی لە الله زیاتر نابێ پێغەمبەریش بپەرستی لە الله زیاتر (صلی الله علیه وسلم) عیبادەت ئەمەیە بۆ خوایە بەتەنها (وحده لا شريك له)تۆ ناچی بۆ حەج و عومەرە ئەلێت : (لبيك اللهم لبيك)خۆ نالێت (لبيك يا رسول الله ! !)وا نالێت !

بەلکو ئەلێت : (لبيك اللهم لبيك .. لبيك لا شريك لك لبيك .. إن الحمد والنعمة لك والملك لا شريك لك) شەریك کێی یە؟ هاوبەشە ! نەخێر الله تعالی هاوبەشی نیە ، کەواتە هاوبەشی بۆ زیاد مەکەن .

لێرەدا لەدوعاکەدا ئەلێ بەناوەکانی تۆ داوا ئەکەین .

الله تعالی ناوی زۆرن و نازانی ژمارەیان چەندە و بێ پایانە الله تعالی بەس ٩٩ ناوی نیە وەکو وتمان حەدیسەکە صەحیحە کە دەلێ ٩٩ ناو بژمێرە بەلاّم پێت ئەلێ : لەنێوان ناوەکانی الله تعالی کە کەس نازانی چەندە هەرکەس ٩٩ ناو کە بەصەحیحی هاتبێ لەقورئان و سونە هاتبێ .

ئەگەر ئێمە سەیری قورئان و سونەی صەحیح بکەین لە ٩٩ زیاتریش هاتووە !! بەس تۆ ٩٩ ئەژمێریی کە ئیتفاقی لەسەر بێ لەقورئان و لە سونەی صەحیح وە ماناکانی بزانە وە ان شا الله الله تعالی بەئیزنی خۆی ئەتخاتە بەهەشتەکەیەوە بەمەرجێکیش ئیش بەم ناوانە بکەیت ! شەیطانیش ئەیزانی بەس ئیشی پێی نەکرد شەیطان ئەیزانی یەك لەناوەکانی الله تعالی (ئیلاه)ە بەس ئیشی پێی

[٤] : سورة الأعراف اية : ١٨٠

نەكرد وتی : نا من سەجدە بۆ ئادەم نابەم ! تەواو ئیتر برۆ بۆ جەهەنەم با هەزار جاریش بزانی الله (ئیلاه)ە ، هیچ سودت پێی ناگەیەنێی ، مەرجی ئەمە ئەوەیە كەوا بەقسەی بكەیت .

ئەصلی چوارەم : عینایە بە قورئانی پیرۆز :

هۆكارەكەمان ئەمەیە كەوتی قورئان بكەیت بەچی ؟ (أن تجعل القرآن ربيع قلبي)بەبەهاری دلم ، ئەم قورئانە پیرۆزەمان لادواە ، ژیانمان بوە بەخەم و خەفەت ! پشتمان كردۆتە ئەم قورئانە پیرۆزە وەكو یەهود و نەصارا چۆن تەورات و ئینجیلایان فرێیدا (فَنَبَذُوهُ وَرَاءَ ظُهُورِهِمْ)[5] خستیانە پیشتی خۆیان ڕێبازیتریان خستە پێش خۆیان ،

وەكو ئێستا دەلێن : ئەم قورئانە لابە ئێستا كاتی ئەمە نیە ! ئەوە كاتی ئەمە نیە ئەمە ئی عەرەبە پیًی پەتیەكان بوو ئەوە ئیی ئێمە نیە ئێستا ، ئێستا پێشكەوتن و مەدەنیەت و تەكنەلۆجیامان هەیە قورئان و خوا وپێغەمبەر و بەهەشتمان بۆ چیە ئێمە ! ! بەم شێوەیە بابەتەكە .

جا لەحەدیثەكەدا پێمان دەلێ بلێ : قورئان بكەیت بە بەهاری دلم خەم و خەفتەكانمی پی لابەی خوای تعالی ، ئەلێ إلا خوای تعالی خەم و خەفەتەكانی لادەبا.

وەهەر كەسێكیش ئەم حەدیثەی بیست جارێكیتر باسی دەكەمەوە ئەلێ : پێغەمبەر (صلی الله علیه وسلم) فەرمووی : كە ئەمەی وت : إلا ئەو كەسە خەم و خەفەتی نامێنی بەمەرجێك بەم چوار شێوەیەی باسمان كرد هەمووی وەربگرێی ، نەك تۆ بلێ قورئان بكە بەبەهاری دلم و برۆیت و ڕێبازێكیتر بكەیت بەبەهاری دلت خۆشیت بە قورئان نێت و خۆشیت بەغەیری قورئان بێ ئەمە بەهۆیەوە خەم و خەفەت زیاتر دەبێ بەم شێوەیە كەم نابێتەوە بەلكو زیاتر دەبێ .

(قالوا : یا رسول الله ینبغي لنا أن نتعلم هذه الكلمات ؟) وتیان : ئەی پێغەمبەری خوا(صلی الله علیه وسلم) پێویستە لەسەرمان ئەم كەلیمانە فێر بین ؟ (قال : (أجل ینبغي لمن سمعهن أن یتعلمهن) پێغەمبەری خوا (صلی الله علیه وسلم) فەرمووی : بەلێ هەر كەسێك گوێی لێ بوو دەبێ بیلێت .

---

[5] : سورة ال عمران اية : ١٨٧

جا ئەمە دوعای حزنە لەناو کیتابەکاندا مەوجودە لەناو حسن المسلم و لەناو چەندەها کیتابدا إن شاء الله هەرکاتێك کە خەم و خەفەتت هەبوو بیخوێنە والله بەبێ ریا و سومەعە دەیلێم والله العظیم چەند جارم خوێندۆتەوە الله تعالی خەم و خەفەتی لابردووم ئابەم شێوەیەی کە باسمان کرد بەلاّم .

داوا دەکەم لە الله تعالی یارمەتی دەری هەموو لایەك بێ .

(وصلى الله وسلم على نبينا محمد ، وعلى آله وصحبه وسلم)